

Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei



Doc. 11528

14 Februarie 2008

Situația minorităților naționale din Voivodina și a minorității etnice române din Serbia

Raport

Comitetul Drepturilor Omului și Afacerilor Juridice

Raportor: Domnul Jurgen HERRMANN, Germania, Grupul Partidului Popular European

Rezumat:

Raportul – care subliniază că diversitatea culturală trebuie să fie percepută nu ca o amenințare, ci ca o sursă de îmbogățire – oferă o descriere detaliată a situației minorităților naționale din Voivodina și abordează dezbaterile identitare asupra minorității "valahe" din răsăritul Serbiei.

În timp ce raportul constată că situația minorităților din Voivodina este relativ favorabilă, regretă faptul că autoritățile sârbe n-au reacționat suficient de prompt față de incidentele interetnice care au afectat această regiune în 2004. Pentru a preveni recrudescența acestora, este esențial ca autoritățile să trateze rapid și ferm autorii violenței interetnice.

De asemenea, raportul constată că eforturile întreprinse au fost pentru îmbunătățirea legislației în favoarea minorităților, însă denunță eșecul cronic de adoptare a dispozițiilor legislative și de introducere a reglementărilor complementare.

Situația persoanelor aparținând minorităților naționale variază în funcție de regiunile în care trăiesc. Raportul constată că situația membrilor minorității valahe/române din răsăritul Serbiei este în mod evident mai puțin favorabilă decât a locuitorilor Voivodinei.

În legătură cu discuțiile asupra identității minorității "valahe", raportul reiterează principiul enunțat în articolul 3 al Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale și reafirmă că orice tentativă de impunere a identității unei persoane, sau unui grup de persoane, este inadmisibilă.

A. Proiect de rezoluție

1. Adunarea Parlamentară ia notă că societățile europene de astăzi sunt în esența lor multiculturale și multietnice.
2. Adunarea apără cu tărie diversitatea culturală, a cărei importanță este subliniată în multiple instrumente ale Consiliului Europei și în mod particular în Convenția-cadru pentru

protecția minorităților naționale (STCE nr. 157) și în Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare (STCE nr. 148).

3. Diversitatea nu trebuie percepută ca o amenințare, ci ca o sursă de îmbogățire. Ea trebuie respectată și apărută ca o componentă de bază a oricărei societăți democratice. Or, respectarea principiilor în materie de drepturi ale omului, preeminența dreptului și democrația constituie cea mai bună garanție a respectării diversității.

4. Serbia, ca și orice regiune din Balcani, este una din țările cele mai multiculturale ale Europei. Ea trebuie să răspundă provocărilor inerente oricărei societăți multiculturale, veghind la promovarea unei viziuni asupra societății bazate pe respectarea diversității, combătând totodată orice formă de intoleranță și de discriminare.

5. Această regiune, inclusiv Serbia, rămâne marcată de tensiuni interetnice, moștenire a politicii antiminoritare din epoca Miloșevici. Astăzi se mai înregistrează în Serbia incidente cu caracter etnic variabile ca nivel și intensitate.

6. Adunarea subliniază că dialogul intercultural și respectarea diversității culturilor constituie garanții ale păcii și ale stabilității pe termen lung în regiune.

7. În timp ce situația actuală din Voivodina, provincie caracterizată printr-un amestec etnic dintre cele mai pronunțate în Serbia, pare a fi satisfăcătoare și că incidentele cu caracter etnic sunt puțin numeroase și slabe ca intensitate, trebuie constatat că în anul 2004 – perioadă marcată de incidente interetnice numeroase și alarmante – autoritățile au reacționat cu multă întârziere.

8. Adunarea îndeamnă cu insistență autoritățile sârbe să reacționeze întotdeauna cu multă promptitudine și hotărâre împotriva oricărei violențe interetnice.

9. Adunarea se felicită constatând adoptarea unui număr de inițiative laudabile, între care și "pachetul" legislativ din anul 2002, în favoarea drepturilor minorităților naționale și încurajează autoritățile să-și continue eforturile în acest sens.

10. Aceste eforturi vor trebui înlocuite de către autoritățile de stat, instituțiile religioase precum și mass-media printr-o politică a comunicării, în vederea promovării spiritului de toleranță, a dialogului intercultural și a combaterii discriminării.

11. Adunarea se felicită să constate că un proiect de lege privind combaterea discriminării a fost pregătit și prezentat spre comentare Comisiei de la Veneția. În situația în care în Serbia discriminarea membrilor minorităților este în continuare curentă, este deosebit de important ca o asemenea lege să fie adoptată și pusă rapid în aplicare.

12. Adunarea consideră că mediatorul poate și trebuie să joace un rol important în acest sens. Ea se felicită așadar în legătură cu îndelung așteptata desemnare, la 29 Iunie 2007, a unui mediator al Republicii Serbia.

13. Între altele, autoritățile trebuie să întreprindă totul pentru a spori încrederea minorităților față de reprezentanții autorităților și pentru a combate prejudecățile față de minorități, prejudecăți care pot să persiste în sânul forțelor de ordine și a puterii judecătorești. Adunarea se felicită în legătură cu existența unui program privind creșterea reprezentării

membrilor minorităților în rândul forțelor de ordine și a puterii judecătorești și în special privind punerea în aplicare a unei forțe de poliție multi-etnice în sudul Serbiei. Ea încurajează autoritățile să extindă această inițiativă în alte regiuni și mai cu seamă în Voivodina.

14. Adunarea este totuși îngrijorată să constate mari lacune în ceea ce privește punerea în aplicare a drepturilor minorităților. Autorităților naționale, regionale și locale le revine răspunderea unei depline și complete puneri în aplicare a prevederilor legale pertinente.

15. Anumite prevederi legale sunt defectuoase de mai mulți ani, ceea ce împiedică o exploatare cât mai bună posibil, în beneficiul membrilor minorităților, a potențialului oferit de cadrul legislativ dezvoltat în anul 2002.

16. Adunarea consideră că aceste lacune ale legislației pun la îndoială credibilitatea și voința politică a autorităților în materie de drepturi ale minorităților și nu sunt prielnice consolidării încrederii membrilor minorităților naționale în autorități.

17. Mai mult, Adunarea este îngrijorată să constate divergențele de la o regiune la alta în ceea ce privește punerea în aplicare și accesul efectiv al membrilor minorităților la drepturile lor. Adunarea constată în special că membrii minorităților naționale din nord-estul Serbiei sunt într-o situație categoric mai puțin favorabilă decât cei din Voivodina.

18. Cât despre chestiunea identității minorităților, și în special având în vedere dezbaterile din jurul minorităților română și valahă, Adunarea amintește principiul enunțat în articolul 3 al Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale și reafirmă că orice încercare privind impunerea unei identități unei persoane, sau unui grup de persoane, este inadmisibilă.

19. Adunarea încurajează așadar membrii minorității valahe/române din estul Serbiei să-și unească eforturile și să depășească neînțelegerile lor interne în interesul lor înșiși și pentru păstrarea specificului care constituie identitatea lor. Autoritățile sârbe sunt răspunzătoare în acest caz să nu împiedice, ci dimpotrivă să susțină inițiativele în acest sens.

20. Conștientă de criticile cărora le-a fost spusă Legea din anul 2006 privind Bisericile și organizațiile religioase din Republica Serbia și în special de chestiunea (ne) recunoașterii prin această lege a Bisericii Ortodoxe Române, Adunarea își exprimă uimirea privind influența covârșitoare a Bisericii Ortodoxe Sârbe în cazul recunoașterii altor Biserici și/sau comunități religioase. Adunarea invită autoritățile sârbe să dea importanță acestei chestiuni și să suprimă referințele la canoanele unei Biserici în raport cu alte Biserici sau comunități religioase.

21. În sfârșit, conștientă de faptul că cooperarea dintre statul de reședință și statul înrudit, prin intermediul acordurilor bilaterale, prezintă un interes real în scopul garantării stabilității în Europa, Adunarea cheamă autoritățile sârbe să-și intensifice relațiile de bună vecinătate cu statele înrudite (România, Ungaria și "fosta republică iugoslavă a Macedoniei") aplicând integral acordurile bilaterale semnate de acestea.

22. Prin urmare, Adunarea invită autoritățile competente ale Republicii Serbia:

22.1. să acorde o atenție sporită plângerilor privind violența inter-etnică și să reacționeze cu promptitudine, hotărâre și eficiență la acestea, mai cu seamă prin anchete ale poliției și printr-o urmărire penală eficientă;

- 22.2. să prevadă reinstituirea postului de Ministru pentru Drepturile Omului și Minorități;
- 22.3. să vegheze asupra punerii efective în aplicare a legislației în materie de drepturi ale minorităților și în special a legilor adoptate în anul 2002;
- 22.4. să aloce pe cât de repede posibil fonduri pentru promovarea socială, economică, culturală și pentru dezvoltarea generală a minorităților naționale prevăzută de articolul 20 din legea-cadru din anul 2002 privind protecția drepturilor și libertăților minorităților naționale;
- 22.5. să adopte neîntârziat o lege privind combaterea discriminării, ținând cont de remarcile formulate de Comisia de la Veneția;
- 22.6. să adopte în regim prioritar textele legislative privind finanțarea și alegerea consiliilor naționale pentru minoritățile naționale, ținând cont de comentariile experților Consiliului Europei pe marginea proiectului de lege privind alegerile;
- 22.7. să definească cât mai precis competențele și obligațiile Consiliilor naționale pentru minoritățile naționale, dotându-le cu fondurile necesare realizării misiunilor lor;
- 22.8. să introducă un mecanism de control de către Consiliile naționale pentru minorități a actelor executivului în materie de drepturi ale minorităților;
- 22.9. să convoace reuniuni mai largi și cu o mai mare regularitate ale Consiliului național pentru minorități naționale;
- 22.10. să prevadă desemnarea unui mediator adjunct însărcinat cu problemele ce țin de drepturile minorităților;
- 22.11. să doteze provinciile autonome cu garanții financiare adecvate;
- 22.12. să ia măsuri pozitive în favoarea persoanelor aparținând minorităților, inclusiv minoritatea valahă/română, și să urmărească eradicarea oricărei discriminări împotriva membrilor lor;
- 22.13. să-și intensifice eforturile pentru dezvoltarea inițiativelor privind promovarea spiritului de toleranță și a dialogului intercultural;
- 22.14. să accelereze inițiativele privind pregătirea unor cadre didactice calificate să predea limbile minoritare și să predea în aceste limbi;
- 22.15. să continue să dezvolte școlile bilingve și școlile în limba maternă;
- 22.16. să suprimă diferențele regionale existente în ceea ce privește garantarea efectivă a drepturilor omului (în special privind folosirea limbilor minoritare în administrație, învățământul în limbile minoritare, libertatea religiei etc.) punând integral în aplicare, și pe întreg teritoriul, legislația în vigoare în acest domeniu;
- 22.17. să ia măsurile necesare pentru a le oferi valahilor/românilor din estul Serbiei (pe văile Timocului, Moravei și Dunării) accesul la învățământ, la presă și la administrație

publică în limba lor maternă și să le permită acestora să țină servicii religioase în această limbă;

22.18. să identifice și să aplice soluții tehnice care să permită persoanelor din estul Serbiei să recepționeze emisiunile în limba română difuzate în Voivodina;

22.19. să prevadă excepțiile de la procedurile de privatizare în domeniul presei în favoarea presei în limbile minoritare în scopul de a asigura viabilitatea acesteia;

23. Adunarea cheamă de asemenea Serbia și statele înrudite vizate să convoace cât mai repede posibil Comisiile interguvernamentale mixte prevăzute de acordurile bilaterale privind cooperarea în domeniul protecției minorităților naționale încheiate de acestea.

24. Adunarea invită Comisia sa pentru respectarea obligațiilor și angajamentelor statelor membre ale Consiliului European (Comisia de monitorizare) să ia în considerație îndeaproape propunerile cuprinse în această rezoluție în cadrul dialogului său cu autoritățile sârbe.

B. Proiect de recomandare

1. Adunarea Parlamentară, referindu-se la Rezoluția sa... (2008) privind situația minorităților naționale din Voivodina și a minorității etnice române din Serbia, invită Comitetul de Miniștri să țină cont, în cadrul monitorizării cu regularitate de către acesta, de recomandările pe care le adresează autorităților sârbe în respectiva rezoluție și să țină cont de acestea în cadrul următorului său ciclu de monitorizare în virtutea Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale.

2. Adunarea recomandă de asemenea Comitetului de Miniștri și autorităților sârbe să prevadă lansarea unor noi programe de asistență cu țintă fixă în vederea sprijinirii elaborării unor planuri de acțiune concrete privind promovarea spiritului de toleranță și a dialogului intercultural și în special privind sporirea încrederii minorităților în instituțiile de stat și pentru combaterea prejudecăților față de minorități care pot să mai persiste în sânul forțelor de ordine și a puterii judecătorești.

C. Memorandum explicativ

de domnul Jurgen Hermann, raportor

Cuprins:

I. Introducere

i. Context

ii. Interpretarea termenilor de referință

II. Cadrul statutar pentru protecția minorităților naționale în Serbia

- *noua Constituție din 2006*

- *Consiliul Național pentru Minorități Naționale și consiliile naționale ale minorităților naționale*

- III. Reprezentarea politică a minorităților naționale
- IV. Relațiile dintre Serbia și statele înrudite
- V. Caracterul multietnic al Voivodinei

- i. Autonomia provinciei*
- ii. Situația din 2004*
- iii. Măsuri luate și situația actuală*

VI. Minoritatea etnică valahă/română

- i. Definirea minorității etnice române în Serbia: valahii/românii*
 - *problematica*
 - *poziția guvernelor interesate*
 - *poziția raportorului: recapitularea principiilor*
- ii. Analiza (ne) recunoașterii Bisericii Ortodoxe Române ca biserică tradițională*
- iii. Utilizarea limbii valahe/române în administrație, educație și presă*

VII. Concluzii

Anexa I: Programul vizitei raportorului în Serbia, 27 – 28 Septembrie 2006

Anexa II: Programul vizitei raportorului în Serbia, 25 – 27 Septembrie 2007

I. Introducere

1. În 25 Noiembrie 2005, Adunarea Parlamentară a decis împuternicirea Comitetului Drepturilor Omului și Afacerilor Juridice pentru raport, referindu-se la moțiunile privind "Situația precară a minorităților naționale în provincia Voivodina din Serbia și Muntenegru" (documentul 10715, nr. de referință 3147) și "Violarea drepturilor omului ale minorității naționale române în Serbia" (documentul 10726, nr. de referință 3148). La reuniunea sa din Ianuarie 2006, Comitetul l-a desemnat ca raportor pe domnul Jurgen Herrmann (Germania, PPE/CD – Partidul Popular European / Creștin Democrat).

2. În 17 Mai 2006 la Budapesta, Subcomitetul pentru Drepturile Minorităților a susținut pe această temă un schimb de impresii la care au participat¹ mai mulți reprezentanți ai minorităților naționale, ca și domnul Petar Ladjevic, secretarul Consiliului pentru Minorități Naționale din Serbia, doamna Anastasia Crickley, membru al Comitetului Consultativ privind Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, domnul Zoltan Gobor, adjunctul Avocatului Poporului din provincia autonomă Voivodina și domnul Stefano Valenti, reprezentantul special al Secretarului General al Consiliului Europei în Serbia și Muntenegru (care formau un stat atunci).

3. În 27 și 28 Septembrie 2006, raportorul a efectuat o misiune de informare specifică asupra situației minorităților naționale în Voivodina². După această vizită în regiune, raportorul a cerut Comitetului, în 6 Noiembrie 2006, să modifice titlul raportului astfel încât să fie asigurată abordarea temei în modul cel mai obiectiv posibil.

4. În 26 și 27 Septembrie 2007, dânsul din nou a efectuat în Serbia o vizită de informare, consacrată mai ales situației minorității etnice române.

5. Diversele etape care au urmat au probat diligențele raportorului în pregătirea acestui raport, care are o tematică complexă.

i. Context

6. Trebuie remarcată schimbarea instituțională majoră care a intervenit în țara vizitată. Referendumul asupra independenței Muntenegrului, care a avut loc în 21 Mai 2006, a fost urmat de Declarația de independență adoptată de către Parlamentul Muntenegrului în 3 Iunie 2006. Prin urmare, Republica Muntenegru și-a găsit un nou loc în comunitatea europeană și internațională ca stat suveran și independent³. Uniunea Serbia și Muntenegru ca stat a încetat să existe. Această schimbare instituțională a avut importante consecințe pentru cadrul legal de protecție al minorităților Serbiei⁴.

ii. Interpretarea termenilor de referință

7. Raportorul a ținut să sublinieze că mandatul său a pornit de la două moțiuni distincte pentru rezoluții care au fost îmbinate de către Birou în vederea pregătirii unui raport de către Comitetul Drepturilor Omului și Afacerilor Juridice. Cele două sunt evident legate prin tematica lor, în fiecare fiind vorba despre drepturile minorităților naționale, însă separat geografic și prezentând problematici specifice.

8. Din această rațiune, raportorul a ales să le trateze separat, făcând vizitele specifice oficial prezentate de către raportul său.

9. Sciziunea Serbiei și Muntenegrului n-a influențat mandatul raportorului, din moment ce ambele regiuni vizate sunt integral situate pe teritoriul sârb.

10. Raportorul n-a abordat chestiunea drepturilor minorităților / comunităților din Kosovo – clar situate în afara mandatului său – însă a atras atenția asupra opiniei pregătite de către domnul Pieter Omtzigt, raportorul Comitetului Drepturilor Omului și Afacerilor Juridice⁵.

II. Cadrul statutar pentru protecția minorităților naționale în Serbia⁶

11. Republica Serbia este parte a Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale a Consiliului Europei (în vigoare din 01/09/2001), indicată aici drept "Convenția-cadru", cât și a Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare (în vigoare din 01/06/2006), indicată aici drept "Carta europeană".

12. Începând cu 2002, Serbia și Muntenegru a dezvoltat un cadru normativ comprehensiv în domeniul drepturilor minorităților, ceea ce a atras numeroase ecouri pozitive din partea comunității internaționale.

13. În 2002 a fost adoptată o lege-cadru federală asupra protecției drepturilor și libertăților minorităților naționale. Mai mult, au fost înființate consilii naționale ale minorităților naționale, cât și Consiliul Minorităților Naționale la nivelul Republicii Serbia. Din păcate, aceste inovații, calificate drept "promițătoare", de către Comitetul de Miniștri⁷, nu și-au dezvoltat întregul potențial datorită absenței anumitor dispoziții legislative (a se vedea paragraful 26 în continuare).

14. Carta Uniunii Statale din 2003 asupra drepturilor omului și libertăților civile ("Carta") a fost considerată de către organizațiile internaționale ca un instrument solid și adecvat. Comisia europeană pentru democrație prin lege ("Comisia de la Veneția") a emis asupra acestui text un aviz foarte pozitiv⁸.

15. S-a constatat că acest instrument, care a fost parte integrantă a Cartei Constituționale a Uniunii Statale Serbia și Muntenegru, și-a pierdut validitatea prin separarea Serbiei și Muntenegrului. În același timp, Ministerul Drepturilor Omului și Drepturilor Minorităților a încetat să existe. O Agenție pentru drepturile omului și minorităților a înlocuit această entitate.

16. Oportunitatea înlocuirii unui minister cu o agenție poate fi discutată. Într-adevăr, nu toate statele membre ale Consiliului Europei au un minister dedicat drepturilor minorităților, chiar sunt departe de aceasta, însă Serbia este o țară unde minoritățile au o configurație foarte singulară. La toate evenimentele, autoritatea și reprezentativitatea unei agenții nu egalează ministerul și simbolismul este că poate fi dorința lipsei accentuării drepturilor omului și ale minorităților. Ar putea fi oportună considerarea posibilității desemnării unui ministru delegat, chiar a unui ministru fără portofoliu, responsabil la nivel politic de consolidarea drepturilor minorităților.

17. Legea-cadru federală din 2002 asupra protecției drepturilor și libertăților minorităților naționale a fost transpusă neschimbată în sistemul legal intern și e în vigoare în prezent în Serbia⁹. Aceasta ar fi putut fi ocazia unei completări și/sau actualizări a sa, însă nu s-a întâmplat. Într-adevăr, având la bază o lege-cadru, numeroase dispoziții legislative suplimentare sunt încă necesare. Legea prevedea un număr de inițiative constructive, cum ar fi instituirea unui fond de promovare socială, economică, culturală și dezvoltare generală a minorităților naționale (articolul 20). Nici un fond de acest gen n-a fost instituit până în prezent.

18. Mai mult, Comitetul consultativ privind Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale ("Comitetul consultativ") a salutat formarea unui grup de lucru pentru redactarea unei legi anti-discriminare dar care, până acum, n-a fost adoptată¹⁰. Așa cum Comisia europeană a constatat în raportul său din Noiembrie 2007, în practică discriminarea este curentă și minoritățile etnice sunt cel mai frecvent¹¹ vizate, deci este foarte importantă promulgarea unui text legislativ cât mai complet în domeniul protejării de discriminare. Raportorul este încrezător că aceasta poate deveni curând realitate, pentru că proiectul de lege există. În prezent, Comisia de la Veneția îl examinează și unul dintre membrii săi, domnul Ledi Bianku, a concluzionat că proiectul de lege este unul dintre textele legislative cele mai complete în domeniul protecției împotriva discriminării¹². Raportorul invită autoritățile competente să amendeze textul astfel încât să ia în considerare observațiile formulate de către Comisia de la Veneția cu avizul său și să adopte legea fără întârziere.

- noua Constituție din 2006

19. Noua Constituție, adoptată în sesiune extraordinară de către Adunarea Națională Sârbă în 29 Septembrie 2006 și aprobată prin referendum în 29 și 30 Octombrie 2006, a fost subiect al Comisiei de la Veneția¹³. Comisia de la Veneția a constatat că "multe elemente ale acestei Constituții satisfac standardele europene" dar de asemenea că anumite prevederi sunt "neclare și contradictorii". Aceasta rezultă dintr-o redactare prea rapidă, după cum a reieșit din starea de fapte reclamate raportorului de către interlocutori, în timpul contactelor din prima vizită în țară.

20. Privind protecția minorităților, Comisia de la Veneția a remarcat că drepturile lingvistice ale minorităților sunt mai puțin protejate decât prin Constituția din 1990. De fapt recurgerea la alfabetul latin, mult mai utilizat de către minorități, n-a mai beneficiat de protecție legală prin Constituție¹⁴.

21. Drepturile minorităților sunt tratate în partea a doua a Constituției, în articolele 75 – 81. Comisia de la Veneția a evaluat pozitiv articolul 22 (Protecția drepturilor omului, drepturilor minorităților și libertăților fundamentale) și salută capitolul III al Constituției

(Drepturile persoanelor aparținând unei minorități naționale). Ea apreciază că prevederile articolului 76, referitoare la discriminarea pozitivă a minorităților naționale, ar trebui extinse și nu restricționate la "condițiile de trai extrem de nefavorabile" și că acelea prevăzute în articolul 22 nu se aplică tuturor cetățenilor.

22. Comisia de la Veneția insistă asupra faptului că acum revine autorităților să asigure că drepturile consacrate prin Constituție devin efective. De asemenea, raportorul îndeamnă autoritățile să facă pași în această direcție, astfel încât drepturile garantate prin Constituție să nu rămână literă moartă.

23. Raportorul salută interdicția explicită a discriminării directe ori indirecte stipulată de articolul 21 al Constituției.

24. De asemenea, raportorul salută mult-așteptata¹⁵ nominalizare a Avocatului Poporului, în 29 Iunie 2007. El subliniază importanța funcționării efective a acestei instituții și împărtășește preocupările Comisiei de la Veneția care regretă "supervizarea" acestei instituții de către Adunarea Națională și că nu e protejată de vreo revocare nejustificată din partea acesteia¹⁶. S-ar putea prevedea ca Avocatul Poporului să-și poată desemna adjunctii pe domenii specifice. În legătură cu aceasta, ar merita nominalizarea unui adjunct pentru problemele legate de drepturile minorităților (există un adjunct specific al Avocatului Poporului în provincia autonomă Voivodina).

25. Raportorul este preocupat de constatarea unui anumit recul în protecția drepturilor minorităților prin legislația sârbă și apelează autoritățile s-o remedieze, astfel încât să garanteze cel puțin o protecție legislativă la nivelul celei existente înaintea separării Serbiei și Muntenegrului.

- Consiliul Național pentru Minorități Naționale și consiliile naționale ale minorităților naționale

26. Un punct important a fost subliniat în cursul vizitei raportorului în Serbia. Anumite instrumente legislative și reglementări lipsesc pentru organizarea convenabilă a activităților consiliilor naționale ale minorităților naționale. De exemplu, deși consiliile naționale există prin legea din 2002, încă nu sunt dispoziții legislative ce să regleze finanțarea lor ori alegerea consiliilor lor de administrare. Deoarece în curând primul lor mandat se va încheia, este urgent ca autoritățile sârbe să adopte texte legislative necesare, ce lipsesc. Prin avizul său, Comitetul consultativ s-a adresat guvernului pentru a trata prioritar finanțarea consiliilor¹⁷. În Septembrie 2006, autoritățile au asigurat raportorul că era voința politică de a adopta cât mai curând posibil legile și reglementările necesare.

27. Raportorul este preocupat de observarea că unele consilii naționale ale minorităților naționale au ajuns la sfârșitul mandatului lor și că, în absența dispozițiilor legislative a alegerii membrilor săi, unele consilii nu se pot reînoui¹⁸. Aceasta clar detractează eficacitatea sistemului de reprezentare al minorităților naționale în Serbia. Raportorul impulsionează autoritățile să considere adoptarea legislației necesare ca o prioritate și cere departamentelor competente (de exemplu Ministerului pentru Administrare și Autogovernare Locală) să țină cont de observațiile exprimate de către experții Consiliului Europei privind proiectul de lege asupra alegerii consiliilor pentru minorități.

28. În plus, raportorul cu regret constată că în 2006 Consiliul Național pentru Minorități Naționale s-a întrunit numai o dată și deloc în 2007¹⁹. Salutând guvernul sârb pentru înființarea acestui organism în interesul minorităților, el este convins că întrunirea doar o dată în 2006 nu poate face Consiliul să funcționeze eficace. Văzând cererea puternic exprimată de către reprezentanții consiliilor naționale ale minorităților naționale de a organiza reuniuni mai frecvente și fiind informat de către autorități că întrunirea Consiliului Național pentru Minoritățile Naționale se poate face la cererea a cel puțin o treime dintre membrii săi,

raportorul este foarte surprins că în anul curent n-a fost nici o reuniune. Deoarece Consiliul Național pentru Minorități Naționale este format din 14 membri (7 membri din partea consiliilor naționale ale minorităților naționale, 6 miniștri și premierul), membrii consiliilor naționale ale minorităților naționale sunt suficienți în a forma treimea cerută pentru a iniția convocarea unei reuniuni.

29. Raportorul este avizat că trebuie crescute și definite mai precis competențele consiliilor naționale ale minorităților naționale. Pe de o parte, aceste consilii trebuie să poată juca un rol de control al deciziilor executivului în domeniul minorităților; pe de altă parte, competențele lor trebuie precis definite, astfel încât să se evite interferențele de natură politică.

30. Raportorul dorește să menționeze un alt exemplu de situație care trebuie ameliorată: urmând rezoluției guvernamentale din 11 Mai 2006 de a crește participarea membrilor minorităților etnice în administrațiile publice, locurile disponibile trebuie publicate în ziare în limba minorității²⁰. Ori, corespunzător autorităților (ceea ce nu este specificat explicit în rezoluția din 11 Mai 2006), rămâne să decidă consiliile naționale ale minorităților naționale în ce ziar să fie publicate anunțurile și să finanțeze traducerile acelor anunțuri de posturi. Din lipsă de mijloace, rezultă că în final multe anunțuri de posturi vacante nu sunt publicate în ziarurile respective. Este de recomandat ca să se definească atât competențele cât și obligațiile consiliilor naționale iar mai presus de toate, să li se dea mijloacele adecvate pentru îndeplinirea funcțiilor lor. În absența resurselor adecvate, raportorul sugerează Agenției pentru drepturile omului și minorităților să preia publicarea anunțurilor în ziare, în limbile minorităților, așa după cum este prevăzut la punctul 8 al rezoluției menționate.

III. Reprezentarea politică a minorităților naționale

31. Legea electorală a Serbiei nu prevede nici un barem minim pe care listele partidelor politice reprezentând minoritățile naționale trebuie să-l îndeplinească pentru a obține locuri în parlament. Aceasta este o măsură foarte eficientă pentru a asigura acele partide, care prin natura lor nu pot câștiga decât voturile unui grup minoritar, că sunt reprezentate de fapt în legislativul sârb²¹.

32. În alegerile parlamentare din Ianuarie 2007 și după o campanie activă, partidele politice reprezentând minoritățile au câștigat opt locuri și au format un grup parlamentar. Un reprezentant a fost chiar nominalizat vicepreședintele parlamentului²². Comisia europeană a salutat această dezvoltare pozitivă în reprezentarea membrilor minorităților în parlament²³.

33. Raportorul de asemenea accentuează că a întâlnit unii parlamentari de la minoritățile naționale dar ca membri ai partidelor politice generale. El crede că acesta este un element important de luat în considerare pentru a obține o imagine mai fidelă a reprezentării minorităților în organele politice ale Serbiei.

34. În plus, raportorul felicită guvernul care a inițiat, prin Agenția pentru drepturile omului și minorităților, cercetarea relațiilor interetnice în vederea întăririi integrării minorităților în societatea sârbă²⁴. Însă se pare că rezultatele cercetărilor n-au fost publicate în detalii. Raportorul consideră că lipsa publicității pentru aceste rezultate, dacă sunt consistente, demonstrează lipsa transparenței – ceea ce oricând suscită întrebări despre natura rezultatelor capabile să genereze tensiuni. Pentru a curma dubiile, raportorul invită Agenția pentru drepturile omului și minorităților să-și facă publică cercetarea în întregime, în spiritul consolidării încrederii mutuale dintre autorități, societatea civilă și membrii minorităților.

IV. Relațiile dintre Serbia și statele înrudite

35. Republica Serbia a semnat acorduri cu mai multe state înrudite ale membrilor minorităților naționale prezente pe teritoriul său. Asemenea acorduri există cu România, Ungaria și "fosta republică iugoslavă a Macedoniei". Din nou, practica nu este consecventă cu declarațiile de intenție consemnate pe hârtie.

36. Deoarece minoritatea română a fost parte specială în mandatul său, raportorul a ales să-și prezinte propunerile examinând relațiile dintre Serbia și România.

37. În principal două texte reglează relațiile dintre Serbia și România: tratatul de prietenie, cooperare și bună vecinătate dintre România și Serbia (semnat în 16 Mai 1996) și un acord bilateral între Guvernul României și Guvernul Federal al Republicii Iugoslavia asupra cooperării în domeniul protecției minorităților naționale (semnat în 4 Noiembrie 2002).

38. Raportorul a fost informat că implementarea acestor texte este nesatisfăcătoare. Ministrul pentru afaceri externe al României a vizitat Serbia și a cerut convocarea Comisiei mixte interguvernamentale pentru minoritățile naționale prevăzută de articolul 11 al acordului bilateral, cu misiunea de a promova implementarea acordului.

39. În ciuda unui răspuns pozitiv de la autoritățile sârbe la această cerere, Comisia mixtă interguvernamentală nu s-a întrunit încă. Implementarea acordurilor bilaterale cu Ungaria și "fosta republică iugoslavă a Macedoniei" prezintă aceeași problemă.

40. Raportorul încurajează puternic autoritățile sârbe să abordeze această chestiune și să numească persoanele abilitate a face parte din comisiile mixte interguvernamentale. Susținerea respectivelor reuniuni este necesară pentru ca acordurile bilaterale să nu rămână literă moartă.

41. Cooperarea dintre statul de reședință și statul înrudit, prin acordurile bilaterale, este de un interes real pentru garantarea stabilității în Europa și merită a fi luată în serios. Raportorul cheamă autoritățile sârbe să-și intensifice relațiile lor de bună vecinătate cu statele înrudite prin deplina implementare a acordurilor pe care le-au semnat.

V. Caracterul multiethnic al Voivodinei

42. Regiunea Voivodinei constituie o "societate multiethnică", caracterizată printr-o mare diversitate etnică, culturală și lingvistică. Conform ultimului recensământ, din 2002, populația regiunii este formată din circa 26 de grupuri etnice, din care 65,05% sârbi, 14,28% maghiari, 2,79% slovaci, 2,78% croați, 2,45% iugoslavi, 1,75% muntenegreni, 1,5% români, 1,43% romi, 0,97% bosniaci, 0,77% ruteni și 0,58% macedoneni²⁶.

43. De-a lungul istoriei, harta etnică a regiunii s-a modificat considerabil. În timpul și după cel de-al doilea război mondial, compoziția populației s-a schimbat întâi prin decimarea populației evreiești, apoi prin expulzarea unui mare număr de nemți și maghiari iar în final prin sosirea de noi coloniști (în jur de 200000), mai ales sârbi și muntenegreni. Ca o consecință a războaielor balcanice din anii '90, regiunea a fost destinația unui mare număr de refugiați din Croația și Bosnia.

44. Așadar, s-a observat o scădere semnificativă a numărului membrilor minorităților naționale între recensămintele din 1991 și 2002. În 1991 au fost 339491 maghiari în Voivodina, în timp ce în 2002 au fost 290207. Același fapt a fost cu croații, care au scăzut de la 74808 în 1991 la 56546 în 2002.

i. Autonomia provinciei

45. Voivodina se bucură de statutul de provincie autonomă în cadrul Republicii Serbia.

46. Adunarea provinciei autonome Voivodina este organul reprezentativ suprem al provinciei și constă în 120 de reprezentanți dar n-are putere legislativă. Organul executiv al provinciei este Consiliul Executiv și pentru acțiunile sale răspunde în fața Adunării provinciei

Voivodina. Drepturile și obligațiile Consiliului sunt enunțate de către Constituția Republicii Serbia și de către Statutul Adunării provinciei, ca instrument juridic suprem.

47. În trecut, între 1974 și 1990, provincia s-a bucurat de o mai mare autonomie decât în prezent, ceea ce conduce la cereri constante de autonomie crescută. În acest context, în ultimii ani Consiliul Executiv a avut o gamă largă de intense activități destinate recuperării competențelor provinciei²⁷. În 2002, Avocatul Poporului²⁸ a restituit provinciei unele competențe pierdute în timpul lui Miloșevici însă acestea au rămas limitate; de exemplu, ele n-au autoritate asupra poliției ori justiției.

48. Mai multă autonomie a fost regulat solicitată pentru Voivodina de către partidele minorităților, așa cum a fost în cazul adoptării noii Constituții a Republicii Serbia²⁹. Considerând că noua Constituție n-ducea gradul de autonomie promis, unele partide au boicotat referendumul constituțional (pentru care participarea a fost relativ mică)³⁰. Mai mult, chestiunea drepturilor minorităților a constituit subiectul discuțiilor în cadrul campaniilor pentru alegerile parlamentare din 21 Ianuarie 2007³¹. Recent, autonomia din nou a fost abordată de partidele minorităților, în contextul alegerilor prezidențiale din Ianuarie 2008; partidul maghiarilor a anunțat în Noiembrie 2007 că va susține candidatul la alegerile prezidențiale care va sprijini o mai mare autonomie pentru Voivodina³².

49. În acest context, cu interes se remarcă articolul 12 din noua Constituție a Republicii Serbia, care prevede dreptul cetățenilor la autonomie locală și provincială. Oricum, așa după cum subliniază Comisia de la Veneția *“în timp ce acest principiu este binevenit, pare regretabil că acest drept n-are semnificație concretă în Constituție, ceea ce lasă aproape integral legislației definirea scopului acestor drepturi”*³³. În plus, Comisia de la Veneția consideră *“insuficiente”* garanțiile pentru autonomia financiară a provinciilor autonome (articolul 184).

ii. Situația din 2004

50. La sfârșitul lui 2003 și în 2004, mai multe rapoarte au exprimat serioase preocupări față de incidentele motivate etnic din Voivodina. Incidentele raportate erau alarmante dar nimeni n-a fost omorât. În acest context, Parlamentul European a adoptat, în 16 Septembrie 2004, o rezoluție privind *“hărțuirea minorităților în Voivodina”*, declarând că *“recent s-a dovedit o violență crescută împotriva cetățenilor sârbi de origine etnică maghiară, care a apărut în mai multe orașe din provincia Voivodinei, cum ar fi profanarea de morminte, proliferarea inscripțiilor anti-maghiare, arderea steagului Ungariei și agresiunea psihică a poliției contra unui primar reprezentând minoritatea maghiară”*³⁴.

51. Intervenția comunității internaționale a fost percepută ca foarte pozitivă și eficace de către un număr de actori din regiune. După cum indica Centrul pentru Dezvoltarea Societății Civile (CDCS) într-unul din rapoartele sale *“intervențiile Adunării Parlamentare a Consiliului Europei din 3 Octombrie 2004”*³⁵, *ale reprezentantului Secretarului General ONU din 19 Octombrie 2004, monitorizarea OSCE (la sfârșitul lui Octombrie 2004) și ale UE (la începutul lui Februarie 2005), raportul Secretarului General al Consiliului Europei din 16 Decembrie 2004, vizita din 16 Februarie 2005 în Voivodina a Înaltului Comisar pentru Minorități Naționale, sesiunea extraordinară din 6 Iunie 2005 a Comitetului pentru Sud-Estul Europei al Parlamentului European au adus schimbări pozitive în ceea ce privește numărul de incidente și a atitudinii autorităților față de ele”*³⁶.

52. Deși diferitele surse au prezentat diferite date (inclusiv Ministerul sârb de Interne, care a furnizat cel puțin două serii diferite de date)³⁷ – făcând dificilă dispunerea de statistici fiabile – incidentele interetnice au fost reale³⁸ și reacția comunității internaționale a fost necesară. Însă raportorul ține să sublinieze că nu numai minoritatea maghiară a fost vizată, ci de asemenea cea croată, slovacă, romă, albaneză, etc. Comunitatea maghiară este mai bine

organizată decât alte minorități și aceasta garantează un mai mare interes asupra maghiarilor la nivel internațional. Ca atare, atenția comunității internaționale s-a concentrat excesiv asupra minorității maghiare, care n-a fost o țintă "specială" printre diferitele minorități naționale. Comunitatea internațională trebuie să acorde aceeași atenție tuturor minorităților.

53. Ținând cont de caracteristica multiethnică a Voivodinei și a Serbiei în ansamblu, cât și de istoria regiunii punctată de conflictele motivate etnic din timpul regimului lui Miloșevici și de expulzarea forțată a grupelor de populație, violența etnică este sursa de preocupare specială care trebuie tratată cât mai rapid și într-o manieră eficientă de către autorități.

iii. Măsuri luate și situația actuală

54. Cu toate informațiile disponibile însă autoritățile n-au reacționat rapid și viguros împotriva manifestărilor de ostilitate față de minorități, ca să-și arate reala voință de a lua măsuri împotriva incidentelor anti-minoritare. S-a semnalat – și aceasta este foarte regretabil – că autoritățile n-au răspuns incidentelor decât lent și numai sub presiune internațională³⁹. Reacția poliției și justiției a fost criticată ca inacceptabilă.

55. Abia la sfârșitul lui 2004 autoritățile au început să-și manifeste intenția de a trata problema, după ce în Septembrie premierul Vojislav Kostunica a vizitat mai multe localități din Voivodina și a avut discuții pe acest subiect cu reprezentanții poliției, justiției și administrației publice. Comitetele pentru securitate și relații interetnice ale Parlamentului Serbiei au susținut împreună o reuniune în prezența liderilor minorităților naționale la Subotica, în 10 Septembrie 2004.

56. Într-adevăr, au fost înregistrate rezultate tangibile ale unei mai bune înțelegeri a problemei la nivel politic, cât și o schimbare pozitivă în atitudinea poliției, care a lucrat mai eficient⁴⁰. În consecință, s-a observat o diminuare substanțială a incidentelor anti-minoritare de la sfârșitul lui 2004, tendință care s-a confirmat de-a lungul anilor 2005 și 2006⁴¹. Aceasta a arătat că o mai rapidă și fermă reacție la nivel politic probabil ar fi permis evitarea escaladării incidentelor de-a lungul anului 2004. Atunci autoritățile au eșuat prin a nereacționa. Oricum, reacția judiciară în termeni de acuzări a fost lentă și raportorul i s-a spus că dacă munca poliției s-a îmbunătățit considerabil, în schimb cea a investigațiilor adeseori a fost blocată la nivelul procurorului.

57. Adjunctul Avocatului Poporului al provinciei autonome Voivodina a declarat în 17 Mai 2006, la Budapesta, Subcomitetului pentru Drepturile Minorităților al Comitetului Drepturilor Omului și Afacerilor Juridice că "*durata investigațiilor poliției asupra autorilor hărțuielilor și agresiunilor, numărul cazurilor neelucidate de poliție, modul prezentării unor asemenea cazuri la televiziunea națională indică faptul că Republica Serbia contribuie la perpetuarea acestora prin inacțiune ori acțiuni diluate*", subliniind că "*în comparație cu anul 2004, eficacitatea identificării de către poliție a autorilor acestor agresiuni a crescut în 2005*"⁴². Raportorul consideră încurajatoare constatarea că mai multe condamnări pentru atitudini extremiste și incitare la ură rasială ori religioasă au fost pronunțate⁴³.

58. În general, anumite progrese concrete au fost realizate în materie de drepturile minorităților înainte de 2004 și acestea au fost deja salutate⁴⁴.

59. Reglementările legale și schimbările instituționale începute în 2002 pot fi considerate semnificative în domeniile descentralizării, protecției minorităților și politicii în favoarea minorităților (legea avocatului poporului, legea minorităților, înființarea de consilii naționale ale minorităților naționale, modificarea legii alegerilor parlamentare în Voivodina și Serbia prin includerea principiului de discriminare pozitivă față de minorități⁴⁵), cât și lansarea instituției Avocatului Poporului în provincie⁴⁶. Acele măsuri stabilite de către Republica Serbia sunt extrem de pozitive în domeniul protecției drepturilor minorităților și toți

reprezentanții minorităților naționale întâlniți de raportor au evaluat foarte pozitiv pasul de creare a consiliilor naționale ale minorităților naționale.

60. În 17 Septembrie 2004 a fost emis decretul de înființare al Consiliului Național pentru Minorități Naționale în Republica Serbia, cu scopul asigurării comunicării permanente între reprezentanții consiliilor naționale ale minorităților naționale.

61. Deși o parte substanțială a acestui cadru legislativ favorabil exista deja la acel timp, totuși 2004 a fost marcat de o escaladare a violenței interetnice în Voivodina. Această realitate proecupantă arată că trebuie lucrat mult pentru îmbunătățirea toleranței între comunități. Este îngrijorător că, deși numărul incidentelor a scăzut, violența interetnică încă există și apare mai ales între tineri, după cum a fost semnalat raportorului de către interlocutori în timpul vizitei sale la Novi Sad⁴⁷. Se impun măsuri educative pentru favorizarea acceptării diferitelor comunități. Comitetul consultativ deja a subliniat că e nevoie de întărirea inițiativelor de promovarea a spiritului de toleranță și dialog intercultural⁴⁸.

62. În Septembrie 2005, Secretariatul Voivodinei pentru Legislație, Administrație și Minorități Naționale a lansat proiectul "Promovarea multiculturalismului și toleranței în Voivodina", care vizează îmbunătățirea relațiilor interetnice. Această inițiativă se adresează mai ales școlărilor și include o campanie mediatică în favoarea multiculturalismului. Raportorul salută această inițiativă ca un pas în direcția bună, sperând că va fi urmat de proiecte viitoare la o scară și mai mare. Raportorul a subliniat importanța acestui gen de proiecte față de tensiunile care pot exista între membrii diferitelor minorități. Într-adevăr, e deranjant de observat că în special există o anumită neîncredere față de romii dislocați. Raportorul semnalează spre exemplu anumite reacții intolerante din partea membrilor minorităților în ipoteza utilizării caselor abandonate din Voivodina pentru readmiterea și instalarea persoanelor expulzate din Uniunea Europeană în lunile următoare⁴⁹. În acest context, autoritățile trebuie să respecte dispozițiile articolului 16 din Convenția-cadru pentru promovarea respectului mutual și toleranței între membrii minorităților⁵⁰.

63. Mai mult, au fost făcute eforturi pentru creșterea proporției membrilor minorităților naționale, îndeosebi în serviciile de stat sensibile, cum ar fi poliția și procuratura, unde reprezentarea e foarte scăzută⁵¹. Aceste eforturi au fost bine primite de către organizațiile neguvernamentale întâlnite de raportor în timpul vizitei sale în Novi Sad, care au afirmat că în acest domeniu nu a fost semnalată nici o discriminare sistematică față de membrii minorităților. Oricum, este deplorabil că lipsesc funcționarii vorbitori de limba minorității chiar și în municipalitățile unde membrii acelei minorități reprezintă marea majoritate a locuitorilor. Raportorul este conștient de constituirea în sudul Serbiei a unei forțe de poliție multietnice și estimează că asemenea inițiativă poate fi de asemenea o soluție potrivită pentru Voivodina. În plus, raportorul îl felicită pe Avocatul Poporului din Voivodina, care a publicat recomandări vizând creșterea reprezentării minorităților în administrația publică.

64. În ceea ce privește învățământul în limbile minorităților, Comitetul consultativ a luat act de adoptarea mai multor măsuri pozitive, subliniind că situația din Voivodina constituie un bun exemplu, însă că există insuficiențe în unele regiuni în domeniul învățării în ori a anumitor limbi ale minorităților. Prin urmare, impulsionează autoritățile să ia mai multe măsuri proactive pentru a analiza nivelul cererii și a reexamina situația, pentru a garanta aplicarea deplină și integrală⁵² a legislației naționale în domeniul învățământului a ori în limbile minorităților. Privind acest aspect, raportorul a fost informat că există o lipsă de cadre didactice calificate pentru limbile minorităților. În același timp, i s-au semnalat inițiative pozitive pentru reglarea acestei probleme, cum ar fi crearea unei facultăți de formare a profesorilor la Subotica.

65. Cât privește educația în general, reprezentanții organizațiilor neguvernamentale cu regret au declarat raportorului că tinerii membri ai minorităților naționale aparent ar avea mai puține îndemânări în limba sârbă, în timp ce tinerii sârbi nu vorbesc nici o limbă minoritară

(chiar dacă trăiesc în orașe având număr important de minorități). Ei au sugerat ideea dezvoltării școlilor bilingve, care ar permite comunităților să se cunoască reciproc mai bine și de asemenea să constituie un instrument eficace pentru promovarea spiritului de toleranță.

66. În mod egal a fost subliniat rolul jucat de către presă. Într-adevăr, acoperirea mediatică este un factor important de abordare și percepție globală a problemelor. În acest caz, anumite mijloace media joacă un rol de subminare în recunoașterea violenței anti-minoritare, prin ignorarea incidentelor timp de câteva luni și uneori chiar prin relatarea informațiilor cu accente naționaliste. Autoritățile trebuie să facă un real efort pentru garantarea că mass-media relatează obiectiv actualitatea, respectându-și obligația de a informa și preveni publicul fără a contribui la crearea unui climat de ostilitate față de minorități. În acest scop, ele trebuie să asigure prin toate mijloacele legale și *prin* prevederi legislative când e necesar că legea împotriva incitării la ură este corect aplicată. S-au exprimat preocupări față de lipsa de independență a directorilor programelor de televiziune în limbile minorităților din Voivodina⁵³.

67. Presa trebuie să-și asume responsabilitatea sa specială pentru promovarea climatului de respectare și toleranță interculturală, conform recomandării (97)21 a Comitetului de Miniștri asupra mass-mediei și promovării unei culturi a toleranței.

68. În acest context, raportorul notează cu satisfacție că Agenția pentru drepturile omului și minorităților a încheiat un acord cu televiziunile și consiliile naționale ale minorităților naționale asupra programelor privind minoritățile, cu scopul promovării spiritului de toleranță.

VI. Minoritatea etnică valahă/română

69. Mai multe probleme se pun în legătură cu minoritatea etnică română în Serbia. Raportorul a putut constata atât dispute asupra definirii minorității etnice române, cât și inegalități regionale în exercițiul efectiv al drepturilor minorităților naționale.

i. Definirea minorității etnice române în Serbia: valahii/românii

70. Este foarte dificil de definit clar contururile minorității etnice române.

- problematica

71. Pentru început, apare ca foarte dificil de cuantificat proporția populației sârbe originară din minoritatea etnică română. Într-adevăr, recensăminte variate arată enorme diferențe. În timp ce recensământul din 1991 a înregistrat 42331 români și 17807 valahi în Serbia⁵⁴, recensământul din 2002⁵⁵ a înregistrat 34576 și respectiv 40054. Raportorul notează că mai mulți interlocutori, fără a proba, au afirmat că recensămintele au fost manipulate⁵⁶.

72. Minoritatea etnică română este așezată în regiuni distincte ale teritoriului Serbiei. Este situată în principal în Voivodina și răsăritul Serbiei, mai precis în văile Timocului, Moravei și Dunării. Valahii sunt exclusiv instalați în răsăritul Serbiei.

73. Valahii sunt grupul etnic prezent în Serbia și alte țări vecine, lingvistic și cultural înrudiți cu românii. Unii consideră că valahii fac direct parte din minoritatea română, alții sunt o minoritate separată. Faptul că valahii s-au organizat independent de minoritatea română prin înființarea propriului lor Consiliu pentru minoritatea națională valahă arată că unii valahi nu se consideră ca aparținând minorității române.

75. Raportorul observă că procesul de instituire a Consiliului național pentru minoritatea valahă a fost lung și dificil. Într-adevăr, pentru mult timp guvernul sârb a refuzat să înregistreze un asemenea consiliu deoarece nu diferea de consiliul național pentru minoritatea

română, deja existent. Statutele propuse la înregistrarea consiliului național pentru minoritatea valahă, cât și purtarea aceluiași nume în română cu al consiliului pentru minoritatea română au indicat că limba minorității valahe / limba de lucru a consiliului este româna literară. Aceasta a făcut ca guvernul să considere că ei sunt una și aceeași minoritate, legea nepermițând crearea de mai multe consilii naționale pentru o minoritate (un consiliu național pentru minoritatea română era deja înregistrat).

76. Limba este subiectul discordiei între diferitele sensibilități ale minorității etnice "române". Unii consideră că din moment ce limba valahă n-are o formă scrisă, singura limbă scrisă comună minorității etnice române este româna literară. Ei văd aceasta ca o dovadă că valahii sunt membri ai minorității române. Alții, din contră, au tentative de codificare a limbii valahe, pentru a afirma puțin mai mult independența și specificitatea acestei minorități.

77. În sfârșit, puțin înainte de vizita raportorului în răsăritul Serbiei, un vot al membrilor viitorului consiliu național pentru minoritatea valahă a permis modificarea statutului său, prin includerea prevederii că limba trebuie să fie "sârba și limba maternă". Datorită acestui amendament, consiliul național pentru minoritatea valahă a putut fi legal înregistrat la 31 Iulie 2007. În cadrul acestui consiliu național, două tendințe sunt reprezentate: una care consideră minoritatea valahă independentă de minoritatea română, cealaltă considerând contrariul, că este aceeași minoritate.

78. Raportorul a ascultat toate părțile și a putut observa că votul modificării statutelor a fost în special contestat de membrii minorității valahe, unii dintre ei cerând reconsiderarea deciziei. Corespunzător informațiilor transmise raportorului, s-a relevat că decizia în acel sens (reafirmarea că limba scrisă a minorității este româna literară) a fost luată de consiliul național pentru minoritatea valahă. Dar autoritățile l-au informat pe raportor că întoarcerea la acest amendament al statutelor ar avea drept consecință nerecunoașterea consiliului național pentru minoritatea valahă. Oricum, până în prezent, raportorul n-a fost informat despre o evoluție în acea direcție.

- *poziția guvernelor interesate*

79. Poziția autorităților române față de această chestiune este foarte clară, președintele Băsescu descriind divizarea ca o "eroare" și chemând cele două asociații la unire⁵⁷. El consideră că România poate oferi protecția sa minorității etnice române, deci și valahilor. Mai mult, dânsul consideră că divizarea este în detrimentul protecției intereselor minorității etnice române, slăbindu-i-se astfel reprezentarea. Este clar că autoritățile române fac totul pentru a induce membrilor minorității valahe organizarea unitară cu membrii minorității române din Serbia, respectând libertatea fiecăruia de a-și alege propria identitate⁵⁸.

80. Raportorul a remarcat că această poziție a autorităților române este cu un interes anume, care ar duce la o potențială creștere numerică a minorității române dacă valahii se alătură. În acest fel, minoritatea etnică română ar fi aproape ca număr de minoritatea maghiară (cea mai mare acum în Serbia) ori chiar s-o depășească.

81. Guvernul sârb dorește să fie cât mai neutru posibil pe această chestiune. Unii dintre interlocutorii raportorului și-au exprimat convingerile că autoritățile sârbe au tot interesul ca minoritatea etnică română să rămână divizată, ca să-și păstreze proporții mai puțin importante și deci ar face orice ca să mențină divizarea artificială în cadrul ei. Alții au mers mai departe, afirmând că pasivitatea autorităților față de minoritatea valahă echivalează cu asimilarea tacită. Remarci de același fel au parvenit raportorului în legătură cu minoritatea croată, bosniacă, ucraineană și rutenă⁵⁹.

82. Oricum, raportorul n-a putut constata vreo ingerință reală a autorităților în legătură cu această problemă. Condițiile pentru înregistrarea unui consiliu național independent pentru minoritatea valahă nu le consideră abuzive. La cererea sa explicită în timpul întâlnirilor pe

teren, autoritățile sârbe l-au asigurat pe raportor că nu s-ar opune la alăturarea valahilor împreună cu românii sub umbrela consiliului național pentru minoritatea română, dacă decid să formeze o singură mare minoritate etnică română. Autoritățile nu încurajează această fuziune (n-au acest rol) și nici n-o împiedică.

83. De asemenea, s-a observat că recensământul din 2002 a menționat atât minoritatea română, cât și minoritatea valahă. Comitetul consultativ a considerat aceasta ca un factor pozitiv, fiind martorul recunoașterii egale din partea autorităților a identității ambelor minorități, în sensul articolului 3 al Convenției-cadru⁶⁰.

- *poziția raportorului: recapitularea principiilor*

84. Ca atare, raportorul gândește că poziția autorităților sârbe în acest domeniu este rezonabilă *a priori* și nu restricționează libertatea membrilor minorității naționale de a se recunoaște sau nu, în conformitate cu articolul 3 al Convenției-cadru, ale cărui prevederi sunt de referință. Prin urmare, raportorul apelează autoritățile să facă pași pozitivi în favoarea minorităților, inclusiv a minorității valahe, pentru a asigura abolirea oricărei discriminări a membrilor săi.

85. Raportorul a fost frapat de punctele de vedere divergente ale membrilor minorității valahe în legătură cu apartenența la minoritatea etnică română. Această discuție a cauzat lupte intestine, prin interese politice diferite, astfel încât unii membri ai minorității cunoscute drept "valahe", aflați chiar ca membri fondatori ai consiliului național pentru minoritatea română cu sediul în Voivodina, să fie considerați aproape trădători de către sinonimii lor ce apără o minoritate valahă distinctă.

86. În nici un caz raportorul nu este în poziția de judecător asupra acestei chestiuni. El reiterează paragraful 1 al articolului 3 din Convenția-cadru, că "*orice persoană aparținând unei minorități naționale are dreptul de liberă alegere pentru a fi tratat sau a nu fi tratat ca atare și nici un dezavantaj nu poate rezulta din această alegere ori din exercitarea drepturilor legate de această alegere*". Raportorul insistă că orice tentativă de a impune o identitate unei persoane ori grup de persoane este inadmisibilă⁶¹.

ii. Analiza (ne) recunoașterii Bisericii Ortodoxe Române ca biserică tradițională

87. Noua lege din 2006 a bisericilor și organizațiilor religioase din Republica Serbia⁶² nu recunoaște Biserica Ortodoxă Română ca biserică tradițională. Cele șapte biserici tradiționale recunoscute de această lege sunt Biserica Ortodoxă Sârbă, Biserica Romano-Catolică, Biserica Evanghelică Slovacă, Biserica Creștin Evanghelică, Biserica Reformată, Comunitatea Islamică și Comunitatea Evreiască. Motivele absenței Bisericii Ortodoxe Române de pe această listă pot fi discutate⁶³. Mai mult, Biserica Ortodoxă Română nu este nici măcar pe lista de confesiuni religioase enumerate în secțiunea 17 a legii.

88. Această lege nouă, pe când era în dezbatere, a primit un număr de critici din partea Comisiei de la Veneția⁶⁴. În conținut, Comisia de la Veneția a adresat mai multe întrebări față de posibila aplicare discriminatorie a criteriilor stipulate în procedura de înregistrare. De asemenea, și-a exprimat temerea că înregistrarea poate condiționa drepturi elementare (cu alții, dobândirea persoanelității juridice) și a insistat că aplicarea articolului 9 al Cartei europene a drepturilor omului nu poate fi subiectul sistemului de înregistrare.

89. Mai specific, privind drepturile minorităților, Comisia de la Veneția a relevat că anumite prevederi (secțiunile 33 și 34) "*pot provoca prejudecăți în favoarea bisericii locale dominante și discriminarea minorităților locale*".

90. Noua lege și aplicarea sa de către Ministerul Cultelor, considerată arbitrară⁶⁵ ori discriminatorie în unele cazuri, a deteriorat respectul pentru libertatea religiei în Serbia.

91. Corespunzător informațiilor transmise raportorului de către autoritățile sârbe, Biserica Ortodoxă Română este recunoscută de legea sârbă. De asemenea, apare că într-o mare măsură relațiile dintre Biserica Ortodoxă Sârbă și Biserica Ortodoxă Română sunt reglate direct de către autoritățile ecleziastice, relațiile dintre Biserica Ortodoxă Sârbă și omoloaga sa română fiind guvernate de canon. Cele două biserici au încheiat un acord de recunoaștere mutuală. În Noiembrie 2006, Biserica Ortodoxă Sârbă a recunoscut eparhia Dacia Felix de confesiune ortodoxă română iar Biserica Ortodoxă Română a recunoscut eparhia ortodoxă sârbă de la Timișoara, în România. Oricum, acest acord nu dă jurisdicție Bisericii Ortodoxe Române în regiunea Timocului, plasată în exclusivitate Bisericii Ortodoxe Sârbe. Într-adevăr, aceasta este regiunea unde membrii minorității etnice române se plâng cel mai mult că n-au libertatea practicării cultului lor.

92. La ora actuală, Biserica Ortodoxă Română este prin urmare reprezentată în Serbia de un vicar. Unii ar agreea posibilitatea creerii unei eparhii. Parlamentul Voivodinei a aprobat o propunere de amendament care să adauge Biserica Ortodoxă Română pe lista bisericilor tradiționale înscrise în legea din 2006.

93. La Negotin, în valea Timocului, raportorul a întâlnit un grup de interlocutori în care a fost Bojan Aleksandrovic, preot de confesiune ortodoxă română. Părintele Aleksandrovic s-a plâns că bariere administrative au fost deliberat ridicate pentru a-l împiedica să construiască o biserică pentru parohia sa. De asemenea, el a afirmat că a primit amenințări cu moartea și că a fost împiedicat printr-o reclamație că a construit fără baza legală pentru un astfel de demers. Dânsul consideră că Biserica Ortodoxă Sârbă este de fapt o biserică de stat, din moment ce construcția unei biserici de altă confesiune necesită autorizarea emisă de autoritățile Bisericii Ortodoxe Sârbe (după cum i s-a specificat în scris de către Ministerul competent).

94. În Belgrad, raportorul a întâlnit oficiali ai Bisericii Ortodoxe Române (între care vicarul), care și-au exprimat completa satisfacție față de situația Bisericii Ortodoxe Române în Serbia, ce numără 39 de parohii (în plus fiind alte mici entități). Contrar pozițiilor relatate de presă, ei consideră că Biserica Ortodoxă Română este perfect recunoscută în legislația sârbă și au citat reglementarea asupra conținutului și manierei păstrării registrelor bisericilor și comunităților religioase (Monitorul Oficial al Republicii Serbia, 26 Iulie 2006, Nr. 43/2006), care prin articolul 2 dispune "*cu acordul Bisericii Ortodoxe Sârbe, organizarea Bisericii Ortodoxe Române în Banat este înregistrată*" (traducere neoficială)⁶⁶.

95. De asemenea, a fost investigată situația religiei ortodoxe române în școli, dascălii fiind salariați de către autoritățile de stat sârbe. Reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române au informat raportorul de existența manualelor în limba română (și au dat raportorului câteva exemplare).

96. În continuare, reprezentanții eparhiei Bisericii Ortodoxe Române au informat raportorul că părintele Aleksandrovic n-a fost recunoscut de către biserica lor (nu și-a terminat formarea necesară la facultatea de teologie). În răsăritul Serbiei, poziția este că pe moment nu există nici o competență pentru Biserica Ortodoxă Română, astfel încât orice parohie a acestei confesiuni necesită permisiunea autorităților Bisericii Ortodoxe Sârbe. În conformitate cu reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române în Serbia, Biserica Ortodoxă Sârbă este dispusă să aibă slujbe în valahă/română, din moment ce preoți de origine valahă au fost investiți. Oricum, aceasta ar cere un acord între cele două biserici. Dar dacă lucrurile sunt așa de simple și cer doar o mică înțelegere între cele două biserici, raportorul se întreabă de ce n-a fost găsită nici o soluție până în prezent.

97. Așadar, în timp ce raportorul a putut observa aparenta cordialitate a relațiilor dintre clerul Bisericii Ortodoxe Sârbe și cel al Bisericii Ortodoxe Române în Serbia, este surprins că așa mult din decizie este lăsată la latitudinea Bisericii Ortodoxe Sârbe, a cărei influență în recunoașterea altor biserici sau comunități religioase pare exagerată. El de asemenea este surprins de importanța statutului acordat canonului într-un stat secular. Dânsului îi este teamă

de o separare incompletă a bisericii de stat. Această situație n-ar trebui să îngrijoreze dacă au fost clar definite competențele, însă în acest caz prevalează incertitudinea. Comisia de la Veneția a recomandat clar că trebuie definite mai precis dreptul canonic și deciziile ecleziastice.

98. În ceea ce privește posibilitatea practică de a asista la o slujbă corespunzător cultului ortodox român și în limba valahă/română, situația este foarte inegală, în funcție de regiunea considerată. "Românii" ce trăiesc în Voivodina n-au nici o dificultate în a participa la o slujbă conform cultului ortodox român și în limba lor maternă. Situația este mai complexă pentru membrii minorității române sau valahe ce trăiesc în răsăritul Serbiei. Ar părea posibil uneori în anumite sate, însă nu sistematic. Mai mult, orice tentativă nouă de a ține o slujbă conform cultului ortodox român într-o localitate din răsăritul Serbiei devine subiectul unei puternice presiuni și reacții ostile.

99. Raportorul îndeamnă autoritățile sârbe să coopereze cu reprezentanții ambelor biserici în găsirea unei soluții practice pentru a face libertatea religiei o realitate în răsăritul Serbiei, de asemenea. Pare necesară reflectarea asupra posibilității recunoașterii jurisdicției Bisericii Ortodoxe Române, de exemplu prin extinderea competențelor teritoriale ale eparhiei Dacia Felix.

iii. Utilizarea limbii valahe/române în administrație, educație și presă

100. S-a raportat că utilizarea limbii valahe în administrațiile locale nu a s-a implantat în nici una dintre localitățile unde membrii acestei minorități reprezintă peste 15% din populație. Această proporție de 15% este prevăzută de către legislația națională pentru utilizarea limbii în administrație. În prezent, limba valahă nu este una dintre limbile minorităților pentru care Serbia s-a angajat în conformitate cu Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare. Ca atare, raportorul consideră că e necesar de reamintit că anumite dispoziții ale Cartei se aplică tuturor limbilor minorităților, inclusiv celor nenumționate în instrumentul de ratificare⁶⁷. În virtutea principiilor enunțate în partea II a Cartei, în particular articolul 7, limba valahă trebuie să beneficieze de măsurile de protecție a limbilor regionale sau minoritare⁶⁸.

101. Problema educației în limba minorității este dublă: pe de o parte este greu posibil de predat valaha care este în mod esențial o limbă orală și pe de altă parte lipsesc dascălii calificați pentru predarea în limba română.

102. Autoritățile sârbe și reprezentanții minorităților trebuie să-și combine eforturile pentru a găsi soluții practice acestei probleme. O politică proactivă în acest domeniu este dezirabilă din moment ce predatul în / sau al limbii materne este de necontestat un factor permițând minorității să nu-și piardă existența. Educația este un vector viabil de pluralism, căci limba este ingredientul esențial al diferitelor culturi.

103. Corespunzător informațiilor transmise raportorului, de mai multe ori membrii minorității valahe/române au strâns semnături într-o petiție, cerând să fie asigurată învățarea în limba lor, însă fără succes.

104. În domeniul mass-media, membrii minorității române sau/și valahe rezidenți în răsăritul Serbiei sunt foarte dezavantajați în comparație cu cei care trăiesc în Voivodina.

105. În timp ce membrii minorității române din Voivodina au acces la un spectru larg de media tipărită, radio și televiziune în română, o asemenea ofertă nu există în răsăritul Serbiei. Rezidenții din nord-estul Serbiei n-au posibilitatea de a recepționa emisiunile transmise de către televiziunea Voivodinei. În răspuns investigației raportorului, interlocutorii săi, inclusiv autoritățile, au invocat constrângeri tehnice și accesul la emisiunile Voivodinei a fost decât prin cablu. Anumite inițiative au fost lansate pentru a introduce un program de știri în română în răsăritul Serbiei dar n-au fost încununat de succes.

106. Autoritățile au semnalat că obligația prevăzută de către Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare de a avea presă scrisă în limbile minorităților nu se aplică valahei deoarece n-a fost inclusă de Serbia în instrumentul de ratificare. Aici raportorul reiterează elementele indicate în paragraful anterior 100.

107. Luînd în considerare cererea membrilor minorității valahe/române din valea Timocului, raportorul apelează autoritățile sârbe și actorii preocupați să găsească mijloacele de extindere a ofertei televiziunii în română din Voivodina, astfel încât persoanele interesate să poată de asemenea beneficia de ea în răsăritul Serbiei. La nivelul actual al tehnologiei, aceasta probabil că nu este o cerere nerealizabilă.

108. În plus, raportorul a fost informat de privatizarea curentă a presei scrise în Serbia și este conștient că entitățile mici, în special cele în limbile minorităților, nu vor putea supraviețui unui val de privatizare. Raportorul invită autoritățile să prevadă excepții, astfel încât să fie asigurată viabilitatea presei în limba minoritară.

109. În concluzie, raportorul a putut constata că minorității valahe îi este teamă de pierderea identității sale, a trăsăturilor sale distincte și a modului său de exprimare, de aceea luptându-se să fie recunoscută independent de minoritatea română. În mod similar, el a observat că două părți ale aceleiași minorități activează pentru același scop dar cu mijloace complet diferite. Aceste divergențe pot doar reduce protecția drepturilor respectivei minorități și e periculoasă pentru că poate fi ușor exploatată în vederea asimilării rapide a membrilor minorității în majoritatea națională. Raportorul se teme foarte mult că dacă disputele interne persistă sau se intensifică, o pierdere a identității unor membri ai acestei minorități va fi inevitabilă. Pe de altă parte, dacă membrii minorității – indiferent cum s-ar numi, români sau valahi, fiind de importanță redusă – se unesc, atunci ei vor avea o reală oportunitate de a-și face respectate drepturile conferite lor prin legile și normele internaționale.

VII. Concluzii

110. Așa cum Comitetul consultativ deja a notat, regiunea Balcanilor rămâne marcată de tensiuni interetnice, moștenire tristă a politicii antiminoritare din era Miloșevici. Chiar și în prezent, incidente de natură etnică, cu grade variate de intensitate și violență, sunt înregistrate în Serbia. Azi este necesar de reconstruit încrederea dintre minorități și autoritățile sârbe, cât și între minorități. Autoritățile trebuie să ia mai multe măsuri pozitive și proactive în acea direcție și deasupra tuturor să asigure că sunt implementate eficient și deplin.

111. Comunitatea internațională a acordat o mare atenție situației minorităților din Voivodina în 2004, ceea ce a avut ca efect o preocupare sporită a responsabililor politici față de violența anti-minoritară. A fost nevoie de reacție urgentă, căci incidentele creșteau într-o rată alarmantă. Oricum, trebuie accentuat că în multe aspecte minoritățile naționale se bucură de mult mai bună protecție a drepturilor lor în Voivodina decât oriunde altundeva în Serbia. Totuși, dacă aceste incidente au descrescut, ele n-au dispărut; societatea încă nu s-a debarasat total de retorica naționalistă. Ținând cont de **dezbaterele asupra statutului Kosovo**, este de mare importanță că autoritățile Republicii Serbia își continuă eforturile în favoarea minorităților naționale și iau toate măsurile necesare pentru a evita o nouă escaladare a violeței interetnice.

112. Raportorul constată că în numeroase planuri (educația în limba maternă, protecția limbii materne, exercițiul religios în limba maternă, reprezentarea în forurile politice și administrații, inițiativele culturale, etc.) situația minorității valahe în răsăritul Serbiei este net mai defavorizată decât a minorităților naționale din Voivodina. Pe când un număr de inițiative în Voivodina au fost lăudate de către Comitetul consultativ, s-a constatat în special că situația minorității valahe din răsăritul Serbiei este foarte puțin dezvoltată.

113. În 1997, Adunarea Parlamentară deja a declarat că era *“preocupată de situația critică a limbii și culturii aromâne ce există de peste două milenii în Peninsula Balcanică”*⁶⁹.

114. Raportorul nu poate decât să confirme pericolul pe care l-a putut constata. Cultura valahă (ori “aromână”) este într-adevăr amenințată. Nimeni nu contestă legăturile foarte strânse dintre cultura română și cultura valahă dar – fără a intra în discuția apelativului acestor minorități – există anumite specificități distincte și acestea sunt vizate de extincție.

115. Fiecare cultură regională sau cultură specifică unui anumit grup de populație participă la edificarea pluralismului cultural și deci la creșterea bogăției societăților noastre.

116. Raportorul încurajează puternic membrii minorității valahe/române din răsăritul Serbiei să-și îmbine eforturile și să-și depășească conflictele interne, pentru propriul lor interes și în scopul conservării specificităților ce constituie identitatea lor. Autoritățile sârbe au aici datoria nu de a împiedica, ci de a sprijini inițiativele în acest gen.

117. În plus, una dintre problemele constante din Serbia, incapacitatea de a garanta efectiv drepturile și libertățile fundamentale, se află în sfera legislativă, prin insuficiențele în aplicarea legilor.

118. Ca atare, după cum a fost relevat de către Comitetul de Miniștri *“problemele principale în protecția minorităților naționale în Serbia...constau în implementarea normelor relevante în practică”*⁷⁰. Această constatare este valabilă și azi. Oricum, dacă în 2004 Comitetul consultativ a considerat că aceste probleme se datorau slabei cooperări dintre entitățile Uniunii Statale a Serbiei și Muntenegrului, în prezent nu mai poate fi nici un motiv pentru neaplicarea normelor în practică.

119. Raportorul îndeamnă autoritățile sârbe să asigure deplina și efectivă aplicare a normelor în materie de protecție a minorităților naționale. De aceasta depinde încrederea dintre variatele grupuri ce constituie populația Serbiei și pacea interetnică.

120. În cele din urmă, iar acesta este un element esențial al concluziilor raportorului, autoritățile sârbe au datoria limitării diferențelor regionale în termeni de protecție a drepturilor minorităților și de a avea inițiative potrivite în acest sens; flagranta discriminare geografică care există este inacceptabilă.

121. Mai specific, raportorul invită autoritățile competente:

- să acorde o mai mare atenție alegerii de violență interetnică și să reacționeze cu rapiditate, ferm și eficace, mai ales în anchetele poliției și în procedurile juridice;
- să considere reînființarea postului de Ministru pentru Drepturile Omului și Minorităților;
- să asigure că legislația asupra drepturilor minorităților și în special legile adoptate în 2002 sunt implementate efectiv;
- să stabilească cât mai rapid fondul de promovare socială, economică, culturală și dezvoltare generală al minorităților naționale, prevăzut de articolul 20 al legii-cadru din 2002 asupra protecției drepturilor și libertăților minorităților naționale;
- să adopte rapid o lege împotriva discriminării, luând în considerare comentariile formulate de Comisia de la Veneția;
- să adopte cu prioritate textele legislative legate de finanțarea și alegerea consiliilor naționale ale minorităților naționale, ținând cont de comentariile experților Consiliului European pe proiectul de lege pentru alegeri;
- să definească mai precis competențele și obligațiile consiliilor naționale ale minorităților naționale, în paralel cu dotarea lor cu fondurile necesare pentru realizarea misiunilor lor;
- să introducă un mecanism de control al executivului de către consiliile naționale ale minorităților naționale, care să supervizeze actele legate de drepturile minorităților;
- să convoace reuniuni mai frecvente și regulate ale Consiliului Național pentru Minoritățile Naționale;

- să conceapă desemnarea unui adjunct al Avocatului Poporului dedicat drepturilor minorităților;
- să doteze provinciile autonome cu garanții financiare adecvate;
- să ia măsuri pozitive în favoarea membrilor minorităților, inclusiv minoritatea valahă, în vederea eradicării tuturor discriminărilor împotriva membrilor;
- să-și intensifice eforturile pentru dezvoltarea inițiativelor vizând promovarea spiritului de toleranță și dialogului intercultural;
- să accelereze inițiativele vizând formarea cadrelor didactice având calificările necesare pentru predarea limbii și învățarea în limbile minorităților;
- să continue dezvoltarea de școli bilingve;
- să suprimă diferențele regionale existente în garantarea efectivă a drepturilor minorităților (mai ales pentru utilizarea limbilor minorităților în administrație, educație în limbile minorităților, libertatea religiei, etc.) prin deplina aplicare, pe întreg teritoriul, a legislației existente în aceste domenii;
- să considere soluțiile tehnice care permit persoanelor din răsăritul Serbiei să recepționeze emisiunile în limba română din Voivodina;
- să prevadă excepții de la procedurile de privatizare ale mass-mediei în beneficiul presei în limbile minorităților, pentru a le asigura viabilitatea.

122. Raportorul de asemenea insistă, în mod egal pe lângă Serbia și statele înrudite interesate, să convoace cât mai repede posibil comitetele mixte interguvernamentale prevăzute prin acordurile bilaterale pentru cooperarea în domeniul protecției minorităților naționale.

ANEXA 1

Programul

vizitei la Belgrad (Republica Serbia) a domnului Jurgen Herrmann, raportorul Comitetului Drepturilor Omului și Afacerilor Juridice, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei⁷¹